

POSTANOWIENIE

28 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 28 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku S.K.
z udziałem E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. i Skarbu Państwa-
Starosty Wolszczyńskiego
o ustanowienie służebności przesyłu,
na skutek skargi kasacyjnej S.K.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 6 maja 2021 r., XV Ca 1770/19,

1) odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej punktu I zaskarżonego postanowienia oraz punktu II w zakresie dotyczącym oddalenia apelacji wnioskodawców G.L., F.W., U.W., K.N., F.N. i P.O., a także rozstrzygnięć o kosztach postępowania zawartych w punktach III, IV i V zaskarżonego postanowienia, w zakresie w jakim nie dotyczą skarżącego S.K., a innych wnioskodawców w połączonych do wspólnego rozstrzygnięcia i rozpoznania sprawach;

2) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 23 lipca 2019 r. Sąd Rejonowy w Wolsztynie orzekając w połączonych sprawach z wniosków A. G., G. L., F. W., U. W., W. P., K. N., F. N., P.

O., K. N., P. K. i S. K. przy udziale E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. (dalej: „E.”) oraz T. G., Z. P. i Skarbu Państwa – Starosty Wolszczyńskiego o ustanowienie służebności przesyłu, ustanowił na rzecz E. i jej następców prawnych służebności przesyłu na nieruchomościach szczegółowo opisanych w pkt 1 i 2 sentencji postanowienia, za wynagrodzeniem za jej ustanowienie odpowiednio na rzecz ich właścicieli U. W. i F. W. (20 450 zł) oraz Z. P. i W. P. 21 033 zł (pkt 3 i 4); a w pozostałym zakresie wnioski oddalił (pkt 5.) i orzekł o kosztach postępowania.

Postanowieniem z 6 maja 2021 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu orzekając na skutek apelacji wnioskodawców: U. i F. W., K. N., K. i F. N., S. K., G. L. i P. O. oraz zażalenia wniesionego przez wnioskodawcę W. P. i uczestniczkę postępowania Z. P. uchylił zaskarżone postanowienie w odniesieniu do K. N. i umorzył postępowanie wywołane jego wnioskiem (pkt 1); oddalił apelacje S. K., G. L., F. W. i U. W., K. N. i F. N. oraz P. O. (pkt 2) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania za obie instancje, w tym w zakresie zażalenia wnioskodawcy W. P. i uczestniczki Z. P..

U podstaw rozstrzygnięcia w zakresie apelacji wnioskodawcy S. K. legło stwierdzenie, że całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, iż poprzednik prawny uczestnika nabył służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu przez zasiedzenie co wyklucza uwzględnienie wniosku. Infrastruktura przesyłowa została bowiem posadowiona na nieruchomości wnioskodawcy w 1960 r., co oznacza, że uczestnik postępowania (a uprzednio) jego poprzednicy prawni ponad pół wieku w sposób niezakłócony korzystali z tej nieruchomości eksploatując linię przesyłową.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawcę S. K. w całości.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Podniósł, iż z uwagi na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, a także istniejące sprzeczności między wykładnią prawa a podstawowymi zasadami wynikającymi z Konstytucji RP, koniecznym pozostaje rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy zagadnienia dopuszczalności uwzględniania przez sądy powszechne zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu lub

służebności przesyłu w sytuacji, gdy *de facto* nie upłynął wymagany przepisami prawa okres do stwierdzenia zasiedzenia tego prawa, a jedynie doszło do doliczenia czasu posiadania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu przez poprzednika prawnego do czasu posiadania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu lub służebności przesyłu przez uczestnika postępowania.

W ocenie skarżącego skarga kasacyjna zasługuje na rozpoznanie również z uwagi na konieczność wykładni przepisów umożliwiających uwzględnienie zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu w związku z art. 21 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wnioskodawcy S. K. (zaskarżająca w całości postanowienie Sądu drugiej instancji), podlegała odrzuceniu w części dotyczącej punktu I zaskarżonego postanowienia oraz punktu II w zakresie dotyczącym oddalenia apelacji wnioskodawców G. L., F. W., U. W., K. N., F. N. i P. O., a także rozstrzygnięć o kosztach postępowania zawartych w punktach III, IV, V zaskarżonego postanowienia, w zakresie w jakim nie dotyczą skarżącego S. K., a innych wnioskodawców w połączonych do wspólnego rozstrzygnięcia i rozpoznania sprawach.

W tym zakresie orzeczenie Sądu drugiej instancji nie dotyczy skarżącego, a nie jest legitymowany do zaskarżenia orzeczenia Sądu Okręgowego w części dotyczącej innych wnioskodawców w połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawach. Oznacza to, że skarga kasacyjna uczestnika, w tej części, jako niedopuszczalna na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. podlegała odrzuceniu. Sprawa na etapie postępowania kasacyjnego dotyczy tylko jednej z połączonych do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia spraw zainicjowanej wnioskiem skarżącego S. K.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne

wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Oparcie natomiast wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, niepubl. i z 28 marca 2007 r., II CSK 84/04, niepubl.). Nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne ani wątpliwości wykładnicze, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, niepubl.).

Skarżący nie zrealizował tych wymogów, w lakonicznym uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przedstawił bowiem argumentacji juredydycznej wspartej poglądami orzecznictwa i doktryny wykazującej istnienie istotnego zagadnienia prawnego lub wątpliwości wykładniczych i rozbieżności w orzecznictwie. Skarżący nie formułuje nowych, dotąd nie rozstrzygniętych problemów wykładniczych o problemowym czy precedensowym charakterze, których wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa, lecz poddaje w wątpliwość ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące możliwości nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesylu, z uwagi na zastrzeżenia konstytucyjne co do takiego rozwiązania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie, zarówno na tle art. 33 dekretu z dnia 11 października 1946 r. – Prawo rzeczowe (Dz.U. Nr 57, poz. 319) jak i kodeksu cywilnego, dopuszczano możliwość istnienia służebności przesylu, jako służebności gruntowej, pozwalającej na korzystanie ze znajdujących się na nieruchomości urządzeń przesylowych przez przedsiębiorcę wykorzystującego je w swojej działalności gospodarczej (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z 31 grudnia 1962 r., II CR 1006/62, OSPiKA 1964, poz. 91, uchwały Sądu Najwyższego z 3 czerwca 1965 r., III CO 34/65, OSNC 1966, nr 7-8, poz. 109, z 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142, i z 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008, nr 10, s. 8). Potwierdzenie w orzecznictwie możliwości umownego i sądowego ustanowienia tego rodzaju służebności, pozwala ubiegać się o stwierdzenie jej zasiedzenia na podstawie art. 292 k.c. Stwierdził to dodatkowo Sąd Najwyższy po wprowadzeniu do kodeksu cywilnego konstrukcji prawnej służebności przesylu, wyjaśniając że przed uregulowaniem w kodeksie cywilnym tej służebności (art. 305¹ – 305⁴ k.c.), dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności, odpowiadającej treści służebności przesylu na rzecz przedsiębiorstwa. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesylu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega natomiast doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11; z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13,

OSNC 2013, nr 12, poz. 139; z 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 29 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 12 września 2018 r., II CSK 876/16, niepubl.).

Z kolei istota wątpliwości konstytucyjnych skarżącego dotyczących wyżej przytoczonego dominującego orzecznictwa Sądu Najwyższego nie została w żaden sposób sprecyzowana, a uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opiera się w tym zakresie na dość ogólnikowych stwierdzeniach.

Zawisłe w Trybunale Konstytucyjnym sprawy P 10/16 i P 7/17 – w których akcentuje się krytyczne w stosunku do wypracowanej w orzecznictwie Sądu Najwyższego koncepcji stanowisko, nie zostały zakończone orzeczeniem podważającym konstytucyjność tego rozwiązania (zob. w tym kontekście postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lutego 2015 r., II CSK 310/14, niepubl.; z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15, niepubl.; z 18 stycznia 2017 r., V CSK 159/16, niepubl.; z 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, niepubl.; z 24 sierpnia 2018 r., II CSK 190/18, niepubl.; z 5 listopada 2021 r., II CSKP 118/21, niepubl.; i z 19 kwietnia 2022 r., I CSK 1077/22, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałej części, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

[SOP]

[ms]

